

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Протидія домашньому насильству органами Національної поліції: метод. посібник. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d4d7b88e-daed-4790-b312-90acccc94749/content>.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2018 р. № 2229-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Андрій СОБАКАРЬ,
завідувач кафедри адміністративного
права та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

**ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ Й НАСИЛЬСТВУ
ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ**

В Україні питання боротьби із негативними проявами, пов'язаними із домашнім насильством і насильством за ознакою статі, є одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів. Найбільш чутливими до таких випадків стають діти, як менш захищені учасники суспільних відносин. За даними офіційних джерел, кожна п'ята дитина в Україні потерпає від сексуального насильства, що свідчить про латентність цього злочину. За результатами досліджень міжнародних організацій з проблем насильства до дітей, проведених в 96 країнах, 1 млрд неповнолітніх у світі, а це понад половина всіх дітей віком від 2 до 17 років, за рік зазнають емоційного, фізичного або сексуального насильства. Попри високу поширеність, випадки домашнього насильства й особливо щодо дітей часто приховують, вони залишаються непоміченими або не потрапляють у звітність. Наприклад, з огляду на результати здійсненого аналізу кількість випадків сексуального насильства, про які повідомляли діти, у 30 разів більша, а кількість випадків фізичного насильства – у 75 разів більша, ніж цифри, наведені в офіційних звітах [1].

З кожним роком кількість звернень до поліції щодо вчинення домашнього насильства збільшується. Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну показники офіційної статистики щодо фактів

домашнього насильства, як і стосовно більшості інших правопорушень, суттєво знизилась. Так, за словами заступниці міністра внутрішніх справ України Катерини Павліченко, за період з 24 лютого до 1 листопада 2022 р. органи Національної поліції зареєстрували понад 58 тисяч повідомлень про домашнє насильство, що вдвічі менше, ніж за такий самий період 2021 р. [2]. Відповідно знизилась і кількість кримінальних та адміністративних проваджень за фактами домашнього насильства. Так, за 12 місяців 2022 р. було обліковано 3360 кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, 3060 з яких направлені до суду з обвинувальним актом, у той час як за такий же період 2021 р. вказані показники становили 4800 та 4432 відповідно [3]. Тобто і кількість облікованих кримінальних правопорушень, і кількість кримінальних правопорушень, направлених до суду з обвинувальним актом протягом 2022 року зменшилась майже на третину. Як видно з наведеної у графіку помісячної динаміки зазначених показників, у січні 2022 року було обліковано на 28 кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством (або на 6 %) більше, ніж у січні 2021 року. Проте, починаючи з лютого 2022 року, ці показники є меншими за аналогічні дані попереднього року. Так, у лютому 2022 року було обліковано на 109 кримінальних правопорушень (або на 23 %) менше, аніж у лютому 2021 року; у березні 2022 р. було обліковано усього 47 кримінальних правопорушень цієї категорії (що на 337 (або 88 %) менше, аніж у березні 2021 р.); у квітні такий розрив становив 303 (-75 %), у травні – 286 (-55 %), у червні – 169 (-39 %), у липні – 80 (-20 %), у серпні – 15 (-4 %), у вересні – 59 (-15 %), у жовтні – 8 (-2 %), у листопаді – 65 (-17 %), у грудні – 65 правопорушень (-14 %).

Відповідно до чинного законодавства, домашнє насильство – діяння (дія або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [4].

Набрання чинності законодавства щодо протидії домашньому насильству доповнило відповідну статистику окремими показниками, що дало можливість відстежувати динаміку вказаних фактів для оцінки ефективності попереджувальної діяльності та внесення необхідних коректив, підтвердженням тому є й Указ Президента України № 398/2020 від 21 вересня 2020 року «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» [5].

Для забезпечення скоординованого оперативного та ефективного реагування на випадки домашнього насильства, у тому числі й щодо дітей, і для міжвідомчої взаємодії на різних рівнях Закон України «Про запобігання

та протидію домашньому насильству», враховуючи вимоги Конвенції Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами», передбачив досить широке коло суб'єктів, які здійснюють заходи для запобігання і протидії домашньому насильству, поділивши їх на чотири категорії [6]. Водночас, ключову роль у запобіганні та протидії домашньому насильству й насильству за ознакою статі, у тому числі й під час збройного конфлікту, органам та підрозділам Національній поліції, які є першою ланкою реагування на заяви постраждалих осіб. Хоча поряд з цим не слід применшувати значення Міністерства соціальної політики (до складу якого також входить Експертна група з питань протидії торгівлі людьми, домашньому насильству та гендерної рівності [7, с. 104]), служб у справах дітей, органів управління освітою, навчальних закладів, установ та організацій системи освіти, органів охорони здоров'я, установ та закладів охорони здоров'я, центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, судів, органів прокуратури, служб підтримки постраждалих осіб, до яких належать притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені винятково для постраждалих осіб.

Наразі інституції, які покликані протидіяти гендерному насильству, не завжди ефективні, а їх діяльність не відповідає потребам жертв насильства. Початок повномасштабного збройного нападу росії на Україну лише поглибив проблему. Відсутність фінансування, організаційних та правових ресурсів викликає практичні проблеми, які перешкоджають наданню необхідних послуг жертвам насильства. Різноманітні інституції, які підтримують жертв та впроваджують заходи на національному та місцевому рівнях для боротьби з сексуальним насильством, пов'язаним з конфліктом, не координують належним чином свою діяльність. Ці та інші проблеми перешкоджають об'єктивній оцінці масштабів таких правопорушень і розробці програм реагування.

Список використаних джерел:

1. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Правовий статус дитини, потерпілої від злочину проти статевої свободи та статевої недоторканності. *Юридична психологія*. 2020. № 2 (27). С. 87-94.
2. «Поліціянтки краще налагоджують довіру з потерпілими» – заступниця міністра внутрішніх справ Катерина Павліченко. *Hromadske*. URL : <https://hromadske.ua/posts/policijantki-krashe-nalagodzhuyut-doviru-z-poterpilimi-zastupnicyaministra-vnutrishnih-sprav-katerina-pavlichenko>.
3. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень–грудень 2021 та січень – грудень 2022 рр. (форма № 1). Офіс Генерального прокурора. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogorozsliduvannya-2>.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
5. Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства: Указ Президента України № 398/2020 від 21.09.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>.

7. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 658. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>.

8. Альохін А., Кириченко С., Кориневич А. та ін. Війна без правил: гендерно обумовлене насильство, пов'язане зі збройним конфліктом на сході України. К. : ГО «Східноукраїнський центр громадських ініціатив», 2017. 216 с.

Ярослав СПИЦЬКИЙ,

курсант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Борис ЛОГВИНЕНКО,

професор кафедри адміністративного
права та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦІЇ НА ДОМАШНЄ НАСИЛЛЯ, ПРИНЦИПИ, ДІЇ ПОЛІЦІЇ

Проблема домашнього насильства залишається однією з актуальних та найбільш складних сфер для правоохоронних органів у багатьох країнах, у тому числі в Україні. Реагування поліції на такі випадки вимагає комплексного підходу та чіткої стратегії, щоб ефективно виявляти, реагувати та запобігати подібним ситуаціям. Законодавча база, що регулює цю сферу, визначає не лише повноваження поліції, але й принципи та процедури, які вони повинні дотримуватися у своїй діяльності.

Українська поліція активно вдосконалює свою систему реагування на домашнє насильство, враховуючи суттєвість цієї проблеми та норми законодавства, які визначають їхню діяльність у цьому спрямуванні. Ефективне реагування на такі ситуації відображається у роботі патрульної поліції та спеціалізованих груп, що спрямовані на протидію домашньому насильству.

Цей процес ґрунтується на принципах швидкості реакції, систематичного виявлення, відповідності законодавству та взаємодії з іншими службами та організаціями, які забезпечують підтримку для жертв домашнього насильства.

У багатьох країнах світу проблема насильства в сім'ї є одним з найважливіших аспектів, яким займаються органи поліції. Це пов'язано із поширеністю та наслідками цієї проблеми. Тому Верховна Рада України активно працювала над законопроектом, який у 2017 році став законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [1, с. 2].